

Luigasõ Inara: riigi veeremaa nakkas kunagi häitsemä

Kaeq lk 2

Vahtsõliinast või lõüdäq katõkõrdsit aitu

Kaeq lk 3

Vahtsõnõ jutuvõistlus lätt valla

Kaeq lk 4

Tullaq või lummõgi

Ilm

Kuu lõpul piassi minemää külmembäs. Selgumiste aol või ka maad kahuta ja põhjatuulõ aigu või vähää lummõgi tullaq.

BERGMANNI KARL

Viinakuu edimädsen otsan piassi süguse algusõ järgi oloma mynõl üül kerget üükülmää, miä mõtsan seenile viil liiga ei tiiq. Pilvidse üü aigu või ollaq parajalt tuult ja kohati sadomid, miä kah suurt hättä ei tiiq. Kuu keskel noorõst kuust nikan ki tääskuuni um lämmäämb, um rohkõmb pilven ku selge, parajaku tuult ja nõrka vihma.

Võistlus tundu peris rassõ

Uma keele ja kultuuri tundmisse võistlusõ «Ütski tark ei saata taivast» küsimüseq olliq mitmide koolilatsi arvatõn rasõq ja oppajilõ tull ettevõtmine väega äkki.

Minevänädäli peeti üle ilma Euroopa kiili päivä, taa puhul kõrral Võro Instituut võru keele ja kultuuri tundmisse võistlusõ 8. ja 11. klassi latsilõ. Küsimüseq saadõti aoluulidõ Võromaa ekka kuuli.

UL

Contra jälki kodomail

Tuntu kirämii Contra (27), kiä vahipääl tartlasõs nakaš, om jälki kodokandin Urvastõn. Üten naasõ Airi (25) ja piaaigu katsakuusõ puja Herbertiga elas tä esäkotust 200 meetrit üle mäe Verevääsarõ talun.

«Tutvaq inemiseq lupassõ hindä majan kevääjäni ärq olalaq, sis tulõ kaiqa, mis edesi saa,» ütles Contra ja tunnistas, et kodokandin elamine om timä jaos tähtsä: ku kodo olman, mille sys muijalõ kolida.

Airi kynõlõs, et olõs voinuq ka Contra vanõmbide poolõ

minnäq, a umaette om yks parõmb elläq, kuikina ämmä-äiąga om läbisaaminõ väega hää. «Mõlõmbaq ommaq juhtunuq hääq inemiseq, a mullõ miiildüs näütuses ütsindä kööggin toimõta,» seletas tä.

Contra tiin perrele leeväraha kirätüuga, tuu kõrvalt jääs aigu ka spordis. Ildaigu käve Contra töisiga rammu katsman egä-aastasõ Räpinä kümnevõistlusõ. «Edimäst kõrd sai teivist hüpatüs ja tökköjuusku tettüs,» kynõlõs tä.

UL



PLAKI AARE PILT

Edimäst kõrda elon proovit teivashüpeq tulõ-ös Contra väläll.

Vana pühäkiri tull' välä

ALLASÖ TIIA

tia@polvaloott.ee

Keeletiidlaseq luutva, et vahtsõlt ilmunu «Wastne Testament» utsitas ka täambädsit Löuna-Eesti kerikuoppajit kohalikun keelen jutlust pidämä.

Minevää puulpäävää näüdati Kamja kerikun vahtsõlt ilmu-nu tartukiilset «Vahtsõt Testamenti», miä ilmu edimäst kõrda 315. aastakka tagasi. Taa edimädsse tävvälkult (lõuna)eestikiilse raamadu tõlksovaq maakilde tolladsõ Kamja pastoriq esä ja poig Virginiusõ Andreas ja Adrian.

«Raamadu tähtsüst Eesti rahva jaos om rassõ üle hin-nada. Üldas, et kultuurkiil om tuu, millen om uma Piibli. Niisys muutu 1686. aastal lõunaeesti kiil kultuurkeelles,» kynõl keeletiidlane ja raamadu väländmiskolle-giumi liigõq Sutropi Urmas.

Ütä raamadu vahtsõ välä-tulki iist saisjat, keeletiidlane Hindi Mati ütel, et kuna timä om lõunaeestlane, sys luut, et raamadu vahtsõnõ välä-tulök lätt erilidsest kõrda



ALLASÖ TIIA PILT
Eesti vanõmba kirakeele asjatundja Peebo Jaak (kygõ lin) lõud, et tuuaigso tartu keele rikkust voinuq kül inemiseq pühäkirast uma silmaga perrä kaiaq.

lõunaeestlaisile. «Sjood raamatut olössi pidän joba ammuq kätte saama. Tegijide suuõ om, et Löuna-Eesti kerikin kõlanu vahel uma

kohalik kiil,» ütel Hindi Mati.

«Vahtsõ Testamendi» man tegi väega suurõ tüü ärq eesti vanõmba kirakeele suur asjatundja Peebo Jaak, kink tüü

«Wastse Testamendi» alaš jo 15 aastakka tagasi. Peebo Jaak kiruf raamatu manuq ka laemba selgituse «Wastse testamendi lugu».

Vargaq võtvaq kykkõ, midä müvväq saa

HARJU ÜLLE

ylle@polvaloott.ee

Ildaigu kruvisiq vargaq Antsla äriimehe Toomasõ suvila küllest Liinamäel äräq kyik katus-sõknõ. Miisi sai üte üüga kahjo 15 000 krooni. Vaivalt kümme kilomeetrit Toomassõ suvi-last piäf ärq hiitünu naistõrahvas hummogu varra tii veereh autuid: tahtsõ mehele ja politsei helistä, et üüse kävveq pätiq kirvõga ussõ takan lahman, pagõsiq ynnõ suurõ rüük-mise päaleq.

Politseimeheq kynõlõsõq, et säändisit asju juhtus Võromaal joba egä päiv, vargaq veeväg kykkõ, minkalõ kündseq taadõ saavaq. Aknaq-ussõq viidi näütuses äräq ka Kurgjärve spor-dibaasi vahtsõ sanna külest.

«Põlva maakunnan om varastõ jaos kygõ populaarsõmb moroniitjä,» kynõlõs Sermandi Toomas Põlva Politseiprefek-tuurist. «Üten trimmerite-võsa-löikajidõga om naid seo aasta äräq varastaduq vast 70 tük-kü.»

Moroniitjät himostasõq kygõ rohkõmb ka Võro maakunna

vargaq. «Vargaq läaväq kah mooduga uten, et illus maja, illus autu, illus moro...» kom-mõntiif Ossisõ Jaan Võro Politseiprefektuurist. Tä ütles, et Võro puul om moroniitjít piaaigu niisamapallo ärq viidü ku Põlva kandingi.

Mootorsaagõ piät hindäga uten vidämä

Mootorsaagõ om tähtsüselt järgmäne asi, miä vargilõ miildüs. Pääle vargust om mynõlõ saeomanikulõ hädäga harjumusõs saanuq, et ku kotost äräq lätt, viskas sae pagasnikulõ.

Aiakäroq, trelliq, ehitüs-kraam ommaq kah säändseq ašaq, miä vargilõ silmä jaaseq. Inemisile om pikapää-leq selges saanuq, et metallist ja alumiinist asju tohe-i videlemä jättä. Ütel Võromaa mehel veiväg vargaq minemä kyik piimäanomaq.

Kotussist miilduseq vargilõ kygõ inämb suvilaq. Säält vinnatas äräq kykkõ, jahust-suurmist viikiitjä ja mööbiliq välä. Moodun om ka

poodivargus, vöedas süüki ja viinapoolist.

Viimädsel aol piät ka eläjide ja eski aiakraami peräst pel-gämä. Ütest Võromaa talost veiväg vargaq pindre päält kyik neli kürvitsat ärq. Tele-kaaq-makiq olõ-i tuuvasta nii nõvvõtu kraafni ku innemb.

A autojuppõ varastamine om tävveste moodust lännüü. «15 aastakka tagasi lätsiq au-torattaq-klaasiq niguq lämmäq piiraguq, a sis es kujuta kiäki ette, et voi varasta mõtsa, noorõ perre elektrilidäq jättä vai vanainemiselt viimäde leeväraha äräq võtta,» seletas Sermandi Toomas. «Om üle mõis-tusõ, kuimuudu vanainemise saa peris pallas ja nälgi jättä.»

Vargaq ommaq tüülidseq inemiseq

Sermand ütles, et vargid om mitund muudu. Inämbüste ommaq naaq muidoki autidega noorõq meheq, kiä ommaq narkomaaniq vai elässesegi varguisist. Süümetunnistust näl olõ-i.

«Vanõmbil vargil tuuvasta

olõ-i ussõ maahamurdjat, aknõst sisseronijat, inämbüste olõ-i vannul transportigi,» seletas Sermand. «Ku vanaga midägi võtvaq, sis süüki.»

Ossisõ Jaan seletas, et Võro maakunnan om egäilidisi var-gid, kyik inämbüste tüvõi-mölidson ian. Om ka pallo naisi.

Sermand ütles, et kurb om, et kätte saias vähämb ku kolmandik vargist, mõtsavar-gist peris mynõq ütsiguq. Ossisõ Jaan viki Võro politseid rohkõmb kittä, sääl saias kätte poolq vargaq.

«Egäis elu saisma ei saaq jääiäq,» ütles ärimii Toomas küsüümise pääleq, kas timä jul-gus suvilalõ töist kõrd vahtsõq aknõq ette pandaq. Tulõ jumalat pallolda, et vargaq töist kõrd da ütte kotust es julgunuq rüüvi.

«Ku vanastõ volsõq üteldä, et «minu milits hoib mind», sis nüüd om kapitalismi tingimüsins egäute hindä asi, kas uma varandus kümne luku ta-dö pandaq vai sängü uten vöt-ta,» komõntiif Ossisõ Jaan.

UMA LEHT

Kuu aoga ommaq ilman mitmaq ašaq töistmuudu lännüq. Maailm om vahtsit hirmō ja hirmuköisi täüs, a egaq elu tuuperäst saisma ei jääq. Öhusöidulö minejäle patsutödas ola pääle, et vast iks seokörd ei olōq terroriste lennukin, ja Eesti tūldatüüliseq joovaq iks salavina, esiq tuu man nalfa visatōn.

Päävakaalidöq ja esierälikuq hirmuq läävāq ao joosul pääst väljä ja egaq tuust midägi ei olōki – vahtsōnō pauk tulō iks säält, kost utagi ei mōistaq. A vargit piät pelgämä kyik aig. Vanaqinemiseq kynölasöq küh, et innembi käve luud luku asōmal ussō ette, a tuu kehtis jo ynnō elumaja kottalō. Aidaluqu tuu iist olliq jurakaq ja talliussost käve sepē tettü kang risti üle. Midä vanal aol säält elumajast votta oligi...

Võit arvada, et süküs om vargahirmu nōsōmise aig. «Seeneq ja mařaq ommaq seos aastas läbi, lapjutüd ja puulakmest pakutas süguse veidiq, no millest taa poodi ümbre lällütäv kamp iks elas ja hää tuju saa,» märk nii mynigi talumiis ja silmas ega hummugu uma vara üle. Tuust, et puul kraamist umal aol kah ilma müümäldä kolloosi tükuast minemä rännäś, tā parajalō just ei mōtlō. Tōnō inemine pakk uma suvökotun asju kokku ja märk, midä liina viiäq ja midä talvōs vargilö jättä, et nuuq saagilda jäämisse vihan kykkö elämist segi es pesnū. Tuust, määndse vinneaisgsö ehituse päält suvila vundamendi tsimmen ja katusö tōrvapapp üle jäävāq, tā parajalō ei mōtlō.

Täämbäddest lehest võiti lukq, et päämädeq vargaq ei olōq poodi ümbre lällütävāq tsombōq, a noorō tävven elujōun meheq, kiä autudöga ringi laskva ja inemiste liikumisele pääle pašva. Määnegi arōng toimus iks vargusö asjanduson kah. Niisamatö muutusöq ašaq, midä vargaq himustasöq. Ku lövvüs tuu, kiä varga käest ost, lövvüs ka vargilöminejä. Ja järjest inämb elämisi saa tulöva suvvō maja ette muruniitjäga pöet platsi.

UMA LEHT

Televisiunenummō 00917

Ilmus üts kōrd kuun, kuu edimädsel tōsopäaväl

Toimondusö aadrōs: Lao 5, 63308, Põlva

Päätoimondaja: Tiia Allas 079 91 435; tiia@polvakoit.ee

Tekevtoimondaja: Ülle Harju 079 91 435, 056 492 686

yille@polvakoit.ee

Keeletoimondaja: Mariko Faster 078 91 296

mariko@wi.werro.ee

Küllendajä: Anneli Laine 079 95 692

Välländja: AS Põlva Koit

Trükja: AS Täht trükükoda Võrol

Leht internetin: <http://kodu.neti.ee/~koit/>

Seo leht ilmus riigilu programmi «Lounaeesti kif ja kultuuf» abigaq.

Luigasö Inara: riigi veeremaa nakkas kunagi häitsemä

Mikidämäe vallavanömb ja seto ülembsootska Luigasö Inara (42) nüss hummuku varra inne tüüd lehmä; ku vajja, lüü surrölö rahvalö vannu setu süükega lavva üles vai leelotas latsölsöga müüdä valda sōtōh.

Kuis tulöt naasõ, vallavanömb ja ülembsootska rolliga toimō?

Rassō iks om säantse ammotti pääl, koh kell katōsa piat kōrrah olōma, soeng päh ja... Mu tüüpäiv nakkas nii 5.20. Meil om kotoh lehm, öhvaköno ja katš tsika. Esiq tallita ja nüssä lehmä hummogu ja ödagu. Tiinjätüriguq (naard) ommaq ärq lännüq: üts tütäf läts Tartohe mehele, tynö opis Merreakadeemiah. Poisköön (15) om kotoh mehe iist, viskas sitta laudast väljä ja tege, midä vajja.

Määndseq vannamuudu söögiq ommaq kygō parömbahe ynnistunuq?

Ma esiq süss väega pallo maalähküsi süüke, ma naist grillvorstöst ei hooliq, rohkomp suurmaputru ja sääntsit. Seol aastal om paaft kōrda suur grupp teinu mu käest setu lavva, kohe tei vanaagisit süss-

ke: sibulasalatit, suurmakuköisi, sōira ja keedusoalaupö. Ja vanaalist kartolisalatit, kon kartof, silk ja hapukuu. Sōiral om tōtöstö minekit: ütšyik, määne kotus vai pido, taad küstas alati. Tōsöst tohe-i kyönlöda – tuu om joogipoolis (naard süämet).

Miä edesi saa, latsi sünnes tiiq kandin väega vähä?

Mötlomi niiviisi, et seo aasta, tulövanö ja ületulövanö ommaq kygō rassömbaq siin Setomaal ja üldse siih kandih. Kiä ommaq, nuuq ommaq ärq sünnsüttänuq ja nuuri siih mäno ei tulöq.

Majandusliku poolö päält vōissi siihäq tullaq turism ja logistikakeskusö. Annas jummal, et kiäki kätt ette ei panössö Koidula ja Luhamaa piirpunktö vällähitämisele, säält tulō iks tüüli vajja. Ega riigi veeremaa, nigu miiki siin olömi, nakkas kunagi häitsemä. Tegelikult om suund siäppöö: joba ostötas kōvastö maid ja maio. Arva, et tuu aig tulö tagasi, ku aastah sünns 20 last.

Kuvörd om eestläisi ja setodö vahiol kultuurikonflikti?

Olō eiq konflikte, a vastu-



Luigasö Inara
sündu 13. jaanuaril 1959
Tsiberin, peri Mikidämäelt.
Löpöt Väimelä Sovhoostehnikumin veterinaaria, sis
opsö EPAn zootehnikus.
Om joba tōist aig Mikidämäe vallavanömb.

Tinahava 4. augustil valisivaq setukösoq tā Luhamaal Seto Kuningriigi pääväl ülembsoot'skas. Timä sai 243 hellü, Hörna Aare 145 ja Järvelille Rein 110. Inara elas Karisilla külän mehe kotoh.

taja kygin ettevõtmisin. Perreh piatki üts tüü tegemä välahpuul koto, tōnō kotoh.

Miä om häste edenü?

Mi tahami iks väljä arönda tuud Peipsi järve küläde platsi Lüübnitsah, koh meil tinahava olō kala- ja sibulalaat. Väega pallo rahvast olf, es usuki. Nüüd muguq helistedas ja nii pallo tellimuisi om sibula pääle. Hindä reklaammine öigus niguq ärki. Tahami küläsid ketti lüvväq ja randa kōrda tetäq.

olusit om. Kommertslikku kultuuri om terveq Eestimaa täus. Ei olōq määnegi probleem telli siihäq Karavan, massa raha vällä, lavvaq kokko tōugata ja pido pilvini! Sis piassi küsümä: kas tuu om tuu eestläisi kultuuri. Toda ei piassi vald toetama. Kiä taht säänest kultuuri, tuu piassi esiq kinni masma. A sääne niguq leeloringiq, tandsuringiq, minka tegeleseq latsöq, vai midä säänest, midä ei raha iist kosklist osta ei saaq, tuud piassi püüdmä hoita ja arönda.

Võro keelen om rassō vōlssi. Ku sul midägi üldäq ei olōq vai vōlsit, paistus tuu ökva silmä. Võru keelen ei olōq eski roppus ropp.

Lavastaja Mäeotsa Ain uma keele väest

Kaeq, miä ütel'

Miiq tohe-i küh perrä lauldaq rahva häötämisele

Vabastusvōitlōjaq ja terroristiq

No kas tulō sys peräkōrd sōda vai midä piat arvama üts inemine tan miiq maanukan näist ašost. Om yks perädu, ku kuuš tuhat inemist om ärq häädet ja viil nii, et maaha matta kah olō-i kedägi, kyik tükes lahut. Olf yks jälle tüü ja tege mine.

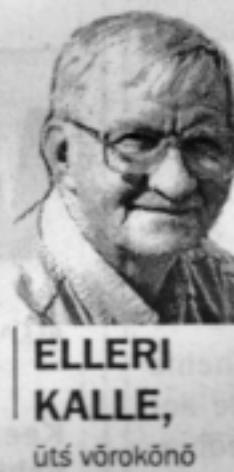
A tōsölt puult, pias na tōsökuuš tuhat Afganistanin ja säälmuijalpuul tapötsus ei saaq. Naaq, keä pagosö üle mäki näälan ja külmän. Arvada, et joba omgi latškōisi mituntsata külma ja nälqä koolnuq ja otsa paistu ei. Säält kaubatorni olf kerge kuulmine, hallujoht jõva es tundaq. Kummast meil peat inämb kaño olōma, tiääei joht.

Halvömp asi om tuu, et seon ilman om yks nii, et ku mudsuotsan, sys kynölösöq väidseq. Piä sys ei märgiq myni syaherrtan lähkomban, et tulō akōn rakuq vai umbö nii. Ku India ilmamerest Ödagudsö ilmamereni lüvväs ütest tüküst, sys om hää kah veidükese verd laskö. Piä sys ei olōq tan umaköndi nii kuuš tuhat näid, kedä perrä ikkō.

A vef om üts asi viil kygo taa ikmise ja väitsi väristämisen man, miä tüküs hoobis är unö-

tōt olōma. Suuröq rahvaq ni riigiq paislus et ommaq hää plaani är pedän, et üten ta rahvastövaih-hölidse terrorismiga ka kyik tsillököisi rahvide vōitlōmiseq ärq keeldäq ja ütte terroristi alaq pandaq. Joba üldäs Eesti televisioonin kah, et tsetseeniq terroriste ommaq sääntseq samaq terroristiq, ku miq mōtsameheq olliq bandiidiq neli vai viiškummend aastakka tagasis.

Asi pedän olōma yks nii-muudu arvu saiaq, et ku tsetseeniq sōdisöq umal maal vai sys Vinnemaal, sys naq ommaq syameheq, a ku naq pandvaq pommo Kijivoval, Carracassi vai Canberralö, sys naaq ommaq terroristiq ökva niguq bin Laden vai sääntseq: Taa jaos olössi vaia, et vähembaq ja hoobis tsillukösoq rahvaq olössi hindä vahil kokko kyönlöni ni avaldanu, kedä nimä pedävä terroristes vai kedä vabadussya sōdijis. Sys vast pedän ka suuröq vōimuq kipöni rehkendämä naama. Vef muido omgi sääne janda, et



ELLERI
KALLE,

üts vōrokōnō

Ameeriga, Vinnemaan Hiina otsustasöq äräq, et miiq meelesit miiq riigi ammōtlik univormin syvägi om üts terroriste kamp ja kuulus häötämisele nigu prussaguq. A tee-däq om, et näidel egälütel om uma konfmiis kummudin ja veä poomiq sys tōsö luid lugöma naadaq, ku umal halvömb viil tagatarōn.

Ku mōtoldaq viil, sys määne vaheq olf taal, ku Vinnema ja Stalin kiudutiq kyik tsetseeniq ni kalmökiq lakja Tsiberile vai ku tserokiiq, semionooliq, tšikassoq ja tōsö astöq umal aol «silmävii tirata» pite Ameeriga Kuunriike körbōsosariike poolö? Üts kiudutamine ja kogo rahva häötämine om olnuq üts ku tōnō. Seoperäst saavaq naaq riigiq üts-tōsöst häste arvu.

Miä tan Võromaal, miq, kelle esäq ja unoq pediq mōtsa pagöma püssäq kären, tohe ei küh perrä lauldaq sääntsile ašolö. Tañnan piässä televiisorimiq ja aokiräniguq yks hääbendämä, inne ku naq tsetseeni terroristest suuq tääus vōtvaq.

ARNO

Tereq, Arno,

Sa pakut väljä q tāhe asondamist üläkomaga. Säändsel juhul om sjoö niisamatö üts kokkulepeq, miä tekütas inemisile niisamapallo küsümis. Uman Lehen tetäas ašal üldidsele vahet ja nii ei nakata Räpinäst peri inemise kiilt Antslan tarvidöavalö kynnöpruuksi ümbre pandma. Antslagöslö jääs tunnöq, et poluvernikuq, sitva kiilt. Nii et, kas olō-i q-probleem muu körval täpse!

RUITLANE

Kost joudu saat?

Egaq tūt vōt pallo energiat küh. Vahepääl om iks niiviisi, et lähät kodo ja ku kiäki nakkas midägi kynölama, sis ütle, et ärke minno täämbä putkō.

Mullö miildüs kotoh toimtaq. Käü pääle tūt ümbre ma ja kae uma elämise üle, kułata mōtsah.

Latsölatä sai kolmōaastadö. Suvööl olf siin, sis käve katš nädälit mukka uten. Ku autoh katököisi ollimi, sis ütl, et Liisa, leelotami kah. Laulomigiq. Perän pandmu Liisa Taroh lastöaiahki leelo valla.

Kas vōim väsütas?

Mullö om üteldü, et ma ei tohissi niipalpo inemisi hindä mano laskö, et tōmbasöq minno tühäs. Et piät rohkomb hambit näütämä. Mullö tegelikult ültse vōim ei miildü. Arva, et vallavanömb vai Riigikogo liigöq ei piäq kyik aik käämä lips iih ja näütämä, et tä om nüüd tähtsä. Ma olō siin puulpääv yks tressipüksega, ku kartolt vōta ja lehmä nüssä. Ma olō-i tavaldisist inemisist kuigi tōistö ega parömb.

Küsseq ALLASÖ TIA ja HARJU ÜLLE

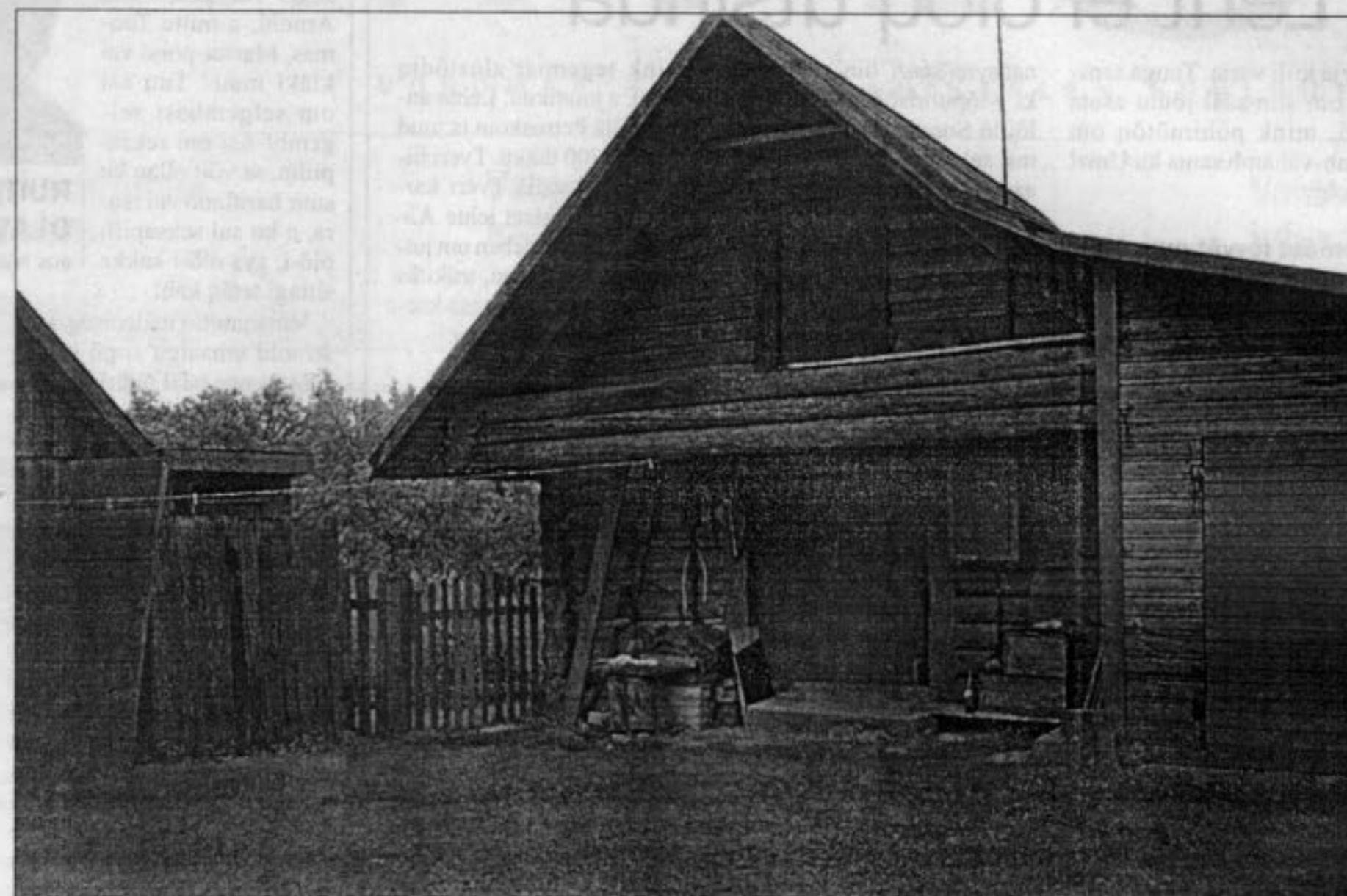
Vahtsõliinan om katõkõrdsit aitu

SAARO EVAR
tsaar@kirkoo.ee

Süguse saavaq vanaq talualdaq jälleki kraami tāus. Alta pandas uma kasvatot val ostot vili, pandas ublinit ja moosipurkō, ku kellerd olō-i, mynōl om vili lihatunni puhtas tetäq ja tsalatap mlist uutma pandaq jne. Kiā talukotust suvitās plādvā, pandva alta alatoolliq ja jalgrattaq ja muu sāandse kraamli, mida varas vötta hilustanuq. Aita lks nll lihtsāle sisse el murraq ja sisse el nāeq kah.

Üle kygō vana Võromaa tulõ ette väega mitinasuguidsi taluaitu. Noid om kiil vāikuköisi, kül pikki katū-kolmō kambrōga. Osal aitust ommaq trepp ja ussōq källle pääle, tösisil jälq otsasainan. Mynistōn om innembi ehitet muguq vajadust perrä aidaköisi manuq, kyik üte ria pääle. Tõ-nõkord ommaq nuuq kambrōq ütidse katussō all, tõ-nõkord erälde.

Põhiline, mida aita ehitet silmān peeti, oli tuu, et vilā ja röivaait olōssiq erälde. Huunō otsa tettū kaartöpkenduse ja treppiga aidal sānest võimalust olō-i, et katš kammōrt körvuisi teitäq. Ju vist tuuperast om Vahtsõliinan ja Räpinäli, kon innembi jost otsasain sekäütviq aidaq moodun olliq, naatu ehitämä katõkõrdsit aitu. Katõkõrdsol ehk päälikuga nidal lätt aidatrepi päält retelüles tö-



SAARO EVARI PRU

Helbi Haraldil Kahva külā Lüüsi talon om päälikuga alt ilosahe korrang holot.

ra (rõdu) pääle, kost latt uss päälikud. Töra esihindast om huunō viintuse (ülemisdi palgikõrd) pikendüs, millele om põimandalaq tet.ü. Aida alumanō kõrd om vilāidas, päälikun hoiotti röivitja lihatönne, kõadeti suidsulihq ja sanna-vihq rauvikide külgia.

Aitu om vähā alalō
Säändseq päälikuga aidaq naksiqmeil jobaminevāl aastasaal arq kaoma, ināmb naati

ehitämä harilikko källlepääalse treppiga aitu. Joba kogumik «Võromaa» (1926) kirutas tõraga aidast ku harulodusst, Etnograafiamuuseumi 1959. a aastaraamatut aidateemalise artikli manuq ei olōq esiki üttagi fotot pantu.

Aitu om vähā alalō
Korjamise käugin iks mynda katõkõrdsot aila vili nānnuq, a palo nāid ināmb alalō ei olōq. Orava kandin tulõ nāid kygo sakombast etie, üt sāne

om Helbi Haralditalon Kahva külā.

Vahtsõnõ otstarvõq?

Olōssii hää, ku Vahtsõliinan ja Räpinäli jälleki sāandsit aitu chitämänaatu, kasvaiturismi-tallō manuq. Mõt lõku hää om maiu) muudu es tulnuq, vōinuq inne otsi pilte ja joonissit Eesti Rahva Muuseumist ja kutsu aina üles ra-guma meheq, kedā Soomē suvilahitüsstiil arq ei olōq riiku u.

Cal...
sobis ynnə üts päälikuga ait. Ku rohkomb suvitajit kõraga majja tahetas vötta, las katõkõrdsot aidast saa sys luksusnummōr.

Aholämmi

Umbō illos lugu

Umbō illos pāiv - sāāntside laulusynnuga lõpōs Kauksi Ülle, Kivisildniku Sveni vürrokiilne nāütemäng «Pühak», mille Mäeootsa Ain sjoos huuaos Tarton Vanemuise vāiku maja pūne pääle sāädse.

Kütsari Riho laultu umbō illos lugujääs körvu hāmisāmā, tuuhiti «Such a Perfect Day» viie perrä tet.ü. Ja silmi ette kuraasika, ilmakuulsa mōisa provva Krüdeneri (Jäägeri Merle) ilo ni hullus, midā Viitenā inemiseki umal aol tunnivaq. Noh sys, ku salong pī-dāmisest, tandsmisest, romaanikiromisest ja kuu bide mīhi (vinne tsar Aleksandre I, Napoleon jt) taka najamisest väsünū maadam Võromaalö Viitenāle vällä puhkama tul. A mitte ynnō kosuma. Aost aigu um olnuq nii, et kunaasolō mīhi artnastu sisist vähäs jääs, vōlt Eeva-sugu ette jumala. Krüdeneri-aigu hullus inemisi henhütlus. Tahaqk aof - vai hoobis taan lōudse hindad? - ka Julianne, kiā sys Viitenā kandin lihtinemisiilegi süvväg ja rōi vit ni jumalavagadust jagasi.

Lõpmä lidaq hāad kartulitangu puttu körnidega nijumala-synta pakutas ka nāütemāngu kaejilö. Ku juhlus kullold ja kött pulru tāus, lātt publikki pūne pääle. Istutas vastamisi, vahol nāütemäng. Lavas tuusū üts kimmäsi umgi lähkūne öhkkond.

Barbara Julianne von Krüdeneri (1764-1824) lugu oli periseloni rahvusvaiheline. Sāāne um ka «Pühaku» lavastus. Nāites Nick Cave'i ja Kylie Minough'i «Mōtsiku roosi» laulu võru-versioon kost mōisaproovi taretütrikide (Heinloo Kersti ja Saldre Küllike) esitusen kistumaldaq ilosalō.

ALLASO TIA

Korvitego tüküs häömä

HARJU ÜLLE
yle@polvaloit.ee

Lastukorvi tegemine om puhas kāslitüü, mlā taht harlinō-mist, üles Obinitsa korvi, melstre Pilve Mikhal' (74). Ta om uma külā viimane mis, klā lastukorvi tetäq mōist. VIII lidaalgul oif sāantsid kū-lāmlli kuuštōlskummend.

«Pāiv aigu tīt, saat üte sālākorvi valmis,» kynōlas Mikhal', kiā vimme ao lōpul ostō-korviteük was erälde talomaja. «Ku sovhoos lākjalāts, sai seo majapidämne ostotus, et tee-miq artelli,» seletas tā. «Ollimi sis vili nelākeiste, a nūud kyik joba puhkasōq.»

Talomaja man laudan pidā Mikhal' ka elājt, muido elās mīis naasōga kolhoosikesküse katõkõrdsön kivimajan.

Mikhal' jaos om korvitego talomehe aoviidās ja pensile

tulõ yks kah midāgi man. «Lastō lüvvās kāsitsi - kirvōs, vāit ja ummi kāssi tīā,» jutustas tā. «Tahhar inōmi st ja oīmrist kah, niguq egā asi. Kunsti om niipallo, et oīgo puu piāt olōma, egāst puust lastō ei saaq. Jala pāält piāt hirmu ei olōq.»

Mikhal' ütles, et lastō tulõ tuurast puust tetäq, kuivast saa-i. «Lastuq ommaq kāsitsi lüüdiq, painuda, kuis tahat, lähää katski,» nimmas tā. «A ku om massinaga lēādā, sys om nigu katusōlast, painuta saa-i. Tuura puu man tuud hirmu ei olōq.»

I me kardokavõtmise aigu mōi Mikhal' arq kyik kardokakorviq, miā tāl olli. «Hindāl kah lätt vai a,» kitt tā lastust kardokakorvi häädüst. «Traaskorv kah, kurat, om kardokite jaos, a lōikas noilō sisse ja valmis Lastukorviga tuud

hirmu olō-i.»

Hindā sālākorv om Mikhalil viis aastat vana, a yks vili kāā. «Maa pāaleq jätät mādānemā, sis muiduki vōt pōha arq,» oppas tā. Inemiseq joba tiidvā, kost Mikhalil ja timā korvō lōudā. Ostjaq kāvävāq eski Saarōmaalt. Lindora laaduh mūi Mikhal' korvō egā aasta. Vahtsõliinah kah. Kātēkoivig eijaq, tud hirmu ei olōq. Esā oif Mikhalil niisama korvitegijā ja tū om mehele kundi mūdā. «Kuis muido saa - li-namiiis lätt kinno, a maamehel olō-i muud vōimalust aovit dūses,» viskas tā nallja.

Mikhal' tege kurvas ynnō tuu, et olō-i ammōti edesikandbat. «Poig ei tahaq tetäq, nāpp ei kannaq,» seletas tā. «Latsōlatsōq opisōq ülikoolih, taha-i maalō tuilaq. Seo tāi jāas maaha...»

Kagahiiq kaivu!

Suvō joosul om Põlvja järve te-günü imelik vitin, mida kutsutas purskkaos Järv esiq om mitu hektari suur, a purskkaao nirekene vaivalt kolmō meetri korgunö. «Uma hilgōaall ask-sō m aq niisama korgolō!» kommōntif liinavalitsusō 30 000-kroonist investeeringut ütē pōlinō Põlvja mīsi.

Purskakōsōl om viil imelik kommōqjärve piteh liiku. In-ne ollüte, parhillaq tōsō kots-sō pääle. Liinavalitsusōl om plaaan nirekene edespidi kirā-mehe Hurda Jakobi kujo ma-nōq tiiki nōrisōma pandaq.



Turstiq tahtva tüü liist pääle massa

Turstiq ommaq nōun tūtēgemise elāmūse ist masma. Eestū andnu hāste kartolvõtmise, sitavedāmisse ja halnategemise tūtēmūvāq, lōud Kildi turismitalo peremiss Pilo Aigar.

Tinahavva vōtsō Pilo Aigar kartoli Haanin üles rahvusvaiheline seitskund, klā oif tūtēgemise vōimalusō ist tenotikki.

Nuuri oif Haanin kartollpöllu pāäl Jaapa-nist, Belgiaast, Prantsusmaalt, Hispaaniast, Tšehtist, Saksast, Soomõst. «Jaapanilasōq vōtlq elō edinast korda kardokit. Olliq pōl

vilō maan ja es jātāq kūlh üt:egi maaha, to-kikosōga otsōvaq kylk üles,» kynōl Pilo. «Prantsusmaalt tulovin klijun tennāseq kylk minnu tuu ist, et ma vei nāid umma kodo.»

Talus ku kaup tasus vällä pakku vanna muudu; koon kūlārahvaga ja piidoga perān tūd. Sitavedāmisse talus nāudāś, et ka eest-lāseq ommaq nōun tūtēgemise ist pääle masma.

UL

LEPASTE AARE PRU



HARJU ÜLLE PRU

